

belangstelling hebben voor hetgeen in het z.g.n. liturgierapport staat over de bovengenoemde onderwerpen.

Hoewel de meeste lezers bedoeld rapport wel in hun bezit zullen hebben, en we aanschaffing daarvan ook om hetgeen over het „vrije kerklied“ geschreven wordt, met allen aandrang aanbevelen, kunnen we met meer vrucht onze beschouwingen geven als zij den tekst van het rapport in het volledig verband op den voet kunnen volgen. Vooral ook omdat de nauwelijks twee bladz. druks, voor beide onderwerpen samen noodig, een compact geheel vormen.

Op bladzijde 51 en 52 lezen we dan als volgt: „Betreffende de psalmmelodieën besloot de synode van Utrecht (Acta art. 157 III) deputaten te benoemen met de opdracht te onderzoeken, in hoever het verzoek van Arnhem (punt C, g 1 van het agendum) voor inwilliging vatbaar is; waartoe zij alle op deze zaak betrekking hebbende stukken, die bij haar inkwamen, in handen stelde van genoemde deputaten.

Blijkens het agendum waren dit:

1o. een voorstel van de kerk van Arnhem van dezen inhoud: „wij verzoeken de synode te willen bevorderen het rhythmisch zingen van onze psalmen in de kerken, opdat de schoonheid onzer psalmwijzen werkelijk uitkome“;

2o. een voorstel van de kerk van Bolsward A, welke gaarne zou zien, dat de Synode mocht besluiten sommige zangwijzen van psalmen aan een herziening te onderwerpen;

3o. een door de particuliere Synode van Groningen zonder meer doorgezonden voorstel van de classis Appingedam, om aan deputaten op te dragen de psalmen, ook wat sommige zangwijzen aangaat, beter geschikt te maken voor kerkelijk gebruik;

4o. een door de particuliere Synode van Groningen eveneens zonder meer doorgezonden voorstel van de classis Groningen om de melodieën van de psalmen te herzien; en

5o. een missive van de firma Zomer en Keuning te Wageningen, waarbij dezen de aandacht vestigen op de door haar uitgegeven bewerking der psalmen voor rhythmisch gebruik van de hand van Dr J. C. de Moor, en verzoeken, dat de Synode de daarin gebruikte indeeling der kerken aanbevele, wanneer deze tot het invoeren van het rhythmisch zingen mochten overgaan.

De commissie van voorbereiding der Synode van 1923 achtte de zaak zoowel van het rhythmisch zingen als van de wijziging van psalmmelodieën nog niet rijp voor beslissing. Dit gevoelen berustte o.a. op de overweging, dat hier niet slechts liturgische beginselen, maar ook sterk uiteenlo-

pende musicale opvattingen in het spel zijn. Niettemin achtte zij de zaak allesszins een nader onderzoek waard, welk onderzoek aan uw deputaten is opgedragen.

Wat de vijf genoemde voorstellen of verzoeken aangaat, zijn de sub. 2, 3, en 4 genoemden van de versie strekking, omdat zij bedoelen een herziening van sommige zangwijzen of zelfs van de melodieën der psalmen. Afgedacht van overwegingen, die aan de tijdsomstandigheden te ontleenen zijn, schijnt het uw deputaten een groot bezwaar, dat deze voorstellen in het geheel niet motiveeren waarom, of preciseren, waarin de psalmmelodieën gewijzigd zouden moeten worden. En de betekenis van dit genis wordt aanstonds duidelijk, wanneer men bedenkt, dat steeds een groot verschil van gevoelen zich openbaart, zoodra men gaat vragen, welke psalmwijzen het zijn, die voor moeilijk te zingen worden gehouden. De proeven, welke in Zuid-Afrika dienaangaande zijn genomen, hebben allerminst den indruk gevestigd, dat het in onze dagen zou gelukken zulke melodieën te componeeren, die ook maar in de schaduw zouden kunnen staan der classieke zangwijzen, in wier bezit wij ons mogen verheugen, en die ook bij wisseling der gebruikte herijming in gebruik zijn gebleven. De klacht, welke men soms kan beluisteren over de bezwaren aan het zingen van sommige wijze verbonden, lijkt uw deputaten niet algemeen en gegrond genoeg, om de voorstellen, sub. 2, 3 en 4 bij u aan te bevelen. In het algemeen genomen zouden zij der Synode niet aanraden zich te mengen in een zaak, die zeker wel betekenis heeft voor de liturgie, maar toch zoozeer van musicalen aard is, dat de Synode beter doet met zich van een uitspraak te onthouden en deze gansche aangelegenheid in de vrijheid der kerken te laten. Onze Synodes hebben zich nimmer in deze dingen gemengd. Zij hebben wel bepaald, wat in de kerken gezongen zou worden, maar nimmer iets besloten over de melodieën, welke daarbij te gebruiken zouden zijn. Evenmin maakten zij eenige bepaling over de wijze, waarop deze melodieën gezongen zouden worden. Hoewel dit oorspronkelijk zeker rhythmisch was, is het even lang aanhouden van alle noten in gebruik gekomen zonder eenige kerkelijke beslissing, en evenmin viel ooit een besluit over den duur van de noten, of men langzaam dan wel vlug zou zingen. Waar geen noodzaak dwong, hebben onze Kerken steeds ondergeschikte zaken overgelaten aan de praktijk en de beslissing der plaatselijke kerken. Het komt uw deputaten gewenscht voor deze gewoonte te blijven volgen, en derhalve meenen zij, dat het niet op den weg der Synode ligt de kerken voor te schrijven in welke rythme haar gezang moet

plaats vinden. Trouwens heeft deze gansche zaak te weinig de volle belangstelling van onze kerken, en zijn de meeningen over het al of niet gewenschte van den rhythmischen zang zeer gedeeld. Om deze reden kan naar het oordeel van uw deputaten ook niet worden ingegaan op het sub 5 genoemde verzoek.

Concludeerende stellen uw deputaten der Synode voor zich aldus uit te spreken:

I. Wat betreft de zangwijzen der psalmen:

De Generale Synode, overwegende, dat onze kerken nimmer over de te gebruiken psalm-melodieën eenige uitspraak hebben gedaan, wenscht zich ook thans van iedere bemoeijing met de zangwijzen der psalmen te onthouden;

II. Wat betreft het rhythmisch zingen der psalmen:

In nauw verband met de voorgaande conclusie wenscht de Synode zich eveneens van een beslissing inzake het al of niet rhythmisch zingen der psalmen te onthouden, en dit in de vrijheid der kerken te laten.

Ziehier de meening der deputaten over ons onderwerp. Benieuwd naar de wijze waarop de Synode deze voorstellen zal ontvangen, willen wij ze vóór den beslissenden dag eens wat nader bekijken.

JOH. LUIJKENAAR FRANCKEN.



KERKELIJK LEVEN IN NED. INDIË.

De Kerk in Indië in de 16de eeuw.

Nu er in Holland zoo druk sprake is van de reorganisatie der Ned. Herv. Kerk, heb ik goede hoop ook eenige belangstelling te zullen kunnen vinden voor de organisatie en reorganisatie-pogingen van de Prot. Kerk in Ned. Indië.

Te liever wil ik daar eens iets over schrijven, omdat mij telkens weer blijkt, dat men de Ned. Herv. Kerk en de Prot. Kerk in Indië nog steeds vereenzelvigt, hetgeen ten eenen male onjuist te achten is.

Maar vooral toch omdat het mij daarna mogelijk zal zijn, iets te vertellen van den oorsprong onzer Gereformeerde Kerken in deze landen; haar huidige bestand en haar roeping voor de toekomst.

Om echter niet alleen de organisatie van de Prot. Kerk in Indië goed te kunnen verstaan, maar ook die billijk te kunnen beoordeelen, moeten we eerst wel teruggrippen naar de historie der Kerk in deze gewesten.

haasten roepen, dat wij de waarheid allang ontdekt hebben, dat wij genoeg van Hem afweten, dat wij klaar met Hem gekomen zijn. Dus zweren wij, dat de mensch het probleem van God-in-het-vleesch wel overwinnen kan.

En voor dit valsche roemen in het „daarom“ van den trotschen waan, moet Christus nu zoo zwaar boeten, dat Hij straks zelf eindigt in Zijn diepste kruiswoord met een: waarom, waarom, waarom hebt Gij mij verlaten!

Hier is de wel-verzekerde, die een masjaal kan plaatsen op den top van den berg der hoogste wetenschap, zelf weggezonden beneden den voet van Zijn eigen waarheidsberg, en weet niet meer, en weet niet meer. De spreker van den masjaal wordt straks aan het kruis Zijn eigen slachtoffer. Zijn eigen masjaal, God slaat Hem er mee dood. En de menschen sissen: ha, tempelbreker, wanneer begint de schoone bouw?

Toen snikte Jezus: God, waarom? Zijn eigen masjaal had Hem den adem afgesneden.

Dit noemt men: borgtucht. De Borg, die eerst Zijn daarom uitroept, snikt nu Zijn „waarom“ uit. Maar nu, geloofd zij God.

De Borg heeft ook in Zijn „waarom“ zich niet van God afgewend naar zichzelf. Hij heeft Zijn eigen raadselen slechts op willen lossen aan de poort van Gods paleis; en met het oor aan Gods oneindig hart. Dus heeft Christus geleden, ons een voorbeeld nalatende. Een exempel, ook van de zuivere reactie op den masjaal. Breng al uw raadselen Hem, die ze spreekt. Waarom — dat moet dadelijk verbonden zijn met: mijn God.

Spreek nu voor u zelf: doet nu de masjaal nog iemand zeer — buiten Jezus?

Neen, neen; — de pijn van den masjaal is voor niemand, die gelooft, een wee des doods, ten doode. Hij is integendeel een opwekking tot de liefde en het leven. De masjaal is voor elk, die zijn Profeet als Borg gevonden heeft, het groote aperitief bij den dagelijks wederkerenden maaltijd van Christus' profetie, die de zachtmoedigen leidt in den weg, en die den hongerenden altijd brood geeft, maar van het brood niet zat laat worden in der eeuwigheid. Die éénmaal uit Zijn handen at, komt altijd naar Zijn tafel weer, al kruidt Hij Zijn spijzen met bitterheden van den masjaal...

Ofschoon?

Neen, omdat. —

En, — nu wij eenmaal hebben gezien, dat Christus zelf onder het door den masjaal ontkeend ge-

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

Iets over den „masjaal“ bij Christus; een illustratie.

III.

In het voorgaand artikel bleek ons, dat de masjaal (raadselspreuk) dus een onderdeel is van het gericht, gelijk dat door het feit van Christus' prediking onder de menschen komt: het schiffingsgericht.

Dit is dan ook de algemeene waarde van den masjaal. Zoodra de raadselspreuk van Christus onder de menschen komt, wordt het hart openbaar. Het zal dan blijken, of wij van Hem vragen willen het antwoord op Zijn eigen raadselen, dan of wij Jezus beoordeelen, bij ons eigen vermeende licht. Niet klaar met Christus zijn en toch doen, alsof men het wel is, dat is het kwaad van het ongelooft. En, — ongelooft moet blijken.

Want ook ons hart hongert van nature liever met den Prediker, dan dat het met Christus' brood verzadigd wordt. Ook wij kiezen van nature den vicieuze cirkel, waarover onlangs hier geschreven werd, en „verklaren“ den tijd uit den tijd, en Jezus' uiterlijke tempeldaden uit hetgeen van den tempel en van Jezus voor oogen is. Ook deze onze zonde wordt ontdekt in elken masjaal van Christus, die ons te groot en te wonderlijk is. Ten slotte is elk raadsel, dat wij van ons afgezet hebben met geweld, elke twijfel, waarmee we niet tot Christus' gezag gevlucht zijn, een bewijs, door Christus zelf geprovoceerd, dat wij liggen aan den verkeerd kant van het strafgericht, dat door den masjaal ontkeend is.

Het is te vreezen, dat er in dezen tijd veel van die twijfelaars zijn. Zij prevelen het gebed van den onwetende, en schrijven dat op een waaijer, waarmee zij zich koelte toewuiven in de oververhitte zaal, waarin de brand staat van het gericht. Met hun gecalligrafeerden wanier flatteren zij zich tot voor den stoel van hun rechter. Maar hun twijfel is eigenlijk geen twijfel; en — de Rechter weet het. Het is de grage uitkomst van hun ongelooft. Zij gaan voorbij aan Jezus' openbaring, en weten het niet, dat Zijn eigen openbaringshoogheid den masjaal tegen hen geworpen heeft, om Zijn werk aan hen te doen.

Hier is slechts te kiezen vóór of tegen.

Hier is slechts te gelooven of te verwerpen.

Eerst, wanneer wij dit alles hebben aanvaard, is ons ook duidelijk, dat Christus, door den masjaal te spreken, het oordeel ontkeent, niet slechts over de menschen, die Hem hooren, doch eveneens over Christus zelf. Door den masjaal ontkeent Hij de crisis, en nu komt Hij zelf er in. Hij heeft „de vuilen nog vuiler gemaakt, en de ongerechten nog ongerechter doen worden“, en — straks spuit al dat vuil Hem zelf in het gelaat, en al dat onrecht slaat tegen Zijn eigen ziel. O, groote nood. Een Christus, die niets zeggen kan, en stil moet zijn tot God! Een Christus, die onder het kaf bedolven wordt, dat Hij zelf uit het koren heeft geschift!

Wij zien ook nu Zijn majesteit. Wie zoo het lijden ingaat, en de termen van Zijn vonnis reeds heeft vastgelegd bij den aanvang van Zijn optreden, na de tempelreiniging, dien kan men duizend maal verslaan. Hij zal tienduizend maal weer opstaan. Breek dezen tempel af, hij staat zoo dadelijk over. Zeker, nu spat nog al het vuil, dat Christus los gewoeld heeft, tegen Zijn zacht gelaat. Zijn kleed, Zijn ziel. Maar in dit lijden ligt zoo groote majesteit, dat het geloof er nu reeds zeker van is, dat Hij eens, als de hier doorgebroken crisis geheel voltooid zal zijn (Openh. 22:11), op een rechterstoel zal zitten, zoo hoog en veilig, dat al het losgewoelde vuil, en alle blootgelegde onrecht van de wereld, Hem nimmermeer zal smetten in Zijn heerlijkheid. Dit zal de dag des oordeels zijn; die dag is nog nooit zoo eenvoudig geweest als nu: de nuchtere logica der feiten van nu. —

En eindelijk, wij zien Christus in Zijn borgtucht. Zie, heden draagt Hij onze schuld. Wij zijn het geweest, die de natuur hebben lief gehad, en den tijd hebben willen genezen met den tijd. Wij zijn het persoonlijk, wij één voor één, die het „daarom“ van de openbaring en van haar klaarlijkheid verworpen hebben, en onze „waaroms“ met valsche luihelarij uitschreien, uitsnikken bij God, alleen maar om van Zijn „daaroms“ af te komen. Wij maakten van Zijn masjaal — dat speldenkussen — een oorkussen; we trokken er alle spelden uit. Van deze groote schuld draagt Christus nu de straf. Hij, die eens den masjaal sprak, niet alsof de zekerheid ontbrak, maar juist omdat zij haar loon vroeg van de menschen. Hij hoort thans alle leden van het Sanhedrin. Hij hoort ook u en mij, met gretig

asche zaak
ze kerken,
f niet ge-
g zeer ge-
oordeel van
op het sub

der Synode

der psal-

at onze ker-
melodieën
ht zich ook
gwijzen der

h zingen

e conclusie
een beslis-
zingen der
rijheid der

er ons on-
rop de Sy-
willen wij
t nader be-

ANCKEN.

DE.

is van de
ik goede
llen kunnen
isatie-pogin-
schrijven,
en de Ned-
nog steeds
onjuist te

na mogelijk
prong onzer
haar huidig
komst.

van de Prot.
1, maar ook
en we eerst
kerk in deze

ang ontdekt
len, dat wij
ren wij, dat
het-vleesch

t „daarom“
tus nu zóó
ligt in Zijn
, waarom,

sen masjaal
der hoogste
den voet
t niet meer,
len masjaal
slachtoffer.
mee dood.
er, wanneer

? Zijn eigen
t, die eerst
vaarom“ uit.

zich niet
H. Hij heeft
lossen aan
met het oor-
tus geleden,
pel, ook van
treng al uw
om — dat
in God.
masjaal nog

jaal is voor
doods, ten
king tot de
oor elk, die
het groote
len maaltijd
edigen leidt
altijd brood
t worden in
handen at,
idit Hij Zijn
tal...

1, dat Chris-
ntketend ge-

Naar den aard dezer artikelen kan ik hier na-
tuurlijk geen breed opgezet historisch verhaal ge-
ven, maar wil ik alleen trachten, de groote lijnen
der historie te teekenen, en daarin die gegevens
te markeeren, die voor later tijd van beteekenis
zullen blijken te zijn.

Van Indië is voor ons eerst sprake, toen Vasco
de Gama het in 1498 ontdekte. Dan blijft het ge-
durende de 16de eeuw onder de Portugeezen. Zij
brachten op last van den paus Alexander VI het
Roomsch-Katholicisme in de overzeesche gewesten.

De gansche 16de eeuw heeft de Roomsche Kerk
hier, met verschillende geestelijke orden, Domini-
canen, Franciscanen, e.a., maar vooral toch met
de orde der Jezuïten, met kracht, met toewijding
en met niet zoo geringe vrucht, in alle deelen van den
Indischen Archipel, maar met name toch wel in de
Molukken, gearbeid. De beroemdste van de mannen,
die zich aan dit werk gegeven hebben, is zeker
wel Franciscus Xaverius, een Jezuïet, ongeveer 1550.

In universeel en katholiek als de Roomsche Kerk
is, dacht ze er niet aan, zich uitsluitend bezig te
houden met de geestelijke verzorging van de sche-
pelingen, de eigen volksgenooten. Aanstands stelde
zij als haar grootste doel vast: de kerstening
der inheemsche bevolking; de plantatio
eccliesiae; de planting ook in deze landen van de
éene, groote, heilige, algemeene Moederkerk, waar-
toe zoowel de gevestigde Roomschen, als de nieuw-
bekeerden uit de heidenen zouden behooren.

En zoo kwam van meet af het Christendom tot
het Oosten in de gestalte van de Kerk. Het
waren de dienaren der Kerk, de geestelijken, die
hun ordgewaad droegen, die den heidenen het
Evangelie verkondigden; en bij hun bekeering de-
den de heidenen hun intrede in de gemeenschap
der Christelijke wereldkerk.

Bij duizendtallen zijn de menschen toen gedoopt.
En al mogen de overgangen van het heidendom
tot de Roomsche Kerk, naar het gebruik der oude
tijden, niet vrij geweest zijn van politieke, oeco-
nomische en gezagsinvloeden; al mogen ook de op-
gegeven cijfers niet steeds op enkele duizenden
na nauwkeurig zijn; al was ook — tenslotte — de
diepte van het Christendom niet overal even
groot,.... dit alles neemt niet weg, dat we wel
met zekerheid kunnen zeggen, dat de Roomsche
Kerk in de 16de eeuw een bloeiperiode in
Indië heeft gekend. Zij heeft in deze gewesten
pioniersarbeid verricht, en door haar is er van het
begin der 16de eeuw af reeds sprake van de Chris-
telijke Kerk in Indië. Dat is iets wat we niet mogen
vergeten, en dat voor elke kerkhistorische bescho-
wing van Indië van belang te achten is. Toen de
Hollanders in het begin van de volgende eeuw in
Indië kwamen, was de arbeid der Roomsche Kerk

richt bereid is, door te gaan, nu wordt ons haast
vanzelf wel duidelijk, waarom Hij heeft gezwe-
gen in het Sanhedrin, toen de valsche getuigen
dien masjaal over den tempel, te breken en te
restaureren binnen drie dagen, tegen Hem in het
geding brachten. Jezus heeft op die beschuldiging
gezwegen. De Bijbel zegt: Doch Jezus zweeg
stil. En dit beteekent nu: Hij laat den ma-
sjaal in het Sanhedrin onverklaard.

Het verhaal zelf is bekend genoeg.

De bekende tempel-raadselspreuk was in geding
gebracht door valsche getuigen. Toen kwam Ka-
jafas Jezus tekst en uitleg vragen.

Of — eigenlijk is dit nog niet eens waar.

Had hij maar tekst en uitleg gevraagd. Dan zou
Jezus hem geantwoord hebben door eerst den zu-
iveren tekst van Zijn masjaal nog eens, op bevel
van de overheid, die Hij eerbiedigt, te herhalen.

Maar het verschrikkelijke is, dat Kajafas, hoewel
rechter, in het geheel niet naar den
„tekst“ vraagt. Hij vraagt alleen, en dan for-
meel, den uitleg; maar of de tekst, gelijk men
hem hier gaf, onzeker is of niet, dat laat hem
verder koud. Immers, voor het Sanhedrin waren
inzake dien „tekst“ de getuigen niet een-
stemmig. De één gaf den masjaal van Jezus
alzóó, de ander aldus weer. De tekst stond nog
volstrekt niet vast. Een getrouw rechter zou nu
vóór alle dingen eerst den zuiveren tekst hebben
willen vaststellen; pas daarna voegt de vraag naar
naderen uitleg. Maar wat zal deze rechter? Zie, hij
stuift al op, en vraagt verontwaardigd, of de Naza-
rener maar eens uitleggen wil, wat Hij met dat
wonderlijke woord bedoeld heeft. En zonder ver-
der te letten op de onzekerheid van den tekst
van Jezus' rede, hoopt hij een uitleg te hooren,
waaruit een keten van verderf zal zijn te smeden
voor dezen raadselspreker.

Dezen uitleg weigert Jezus nu.

Want Christus gaat in Zijn profetisch werk op
eigen wegen. Indien het Hem behaagt, den ma-
sjaal te spreken zonder uitleg, dan is dat Zijn recht.
Het kenmerkende van den masjaal is
immers juist, dat het een tekst is zon-
der uitleg; en dat daardoor de menschen, die
cerlijk luisteren, en onderzoeken willen, gedwón-
gen worden den letterlijken tekst ongerept te be-
waren, omdat anders de uitlegging voor hen hope-
loos verloren is? Meent Kajafas nu waarlijk, dat
Christus Zijn eigen teksten begraaft onder een

vóór hen zeer goed merkbaar, en tot op zekere
hoogte heeft het hun Christelijken en kerkelijken
arbeid vergemakkelijkt. En dat het Christendom,
door Rome gebracht, niet overal maar even opper-
vlakkig was, kan toch zeker wel blijken uit het
feit, dat velen, toen een moorddadige tegenstand
van den Islam openbaar werd, trouw aan de Kerk
zijn gebleven, en den martelaarsdood zelfs verko-
zen boven afval van de Kerk.

Wij krijgen den indruk, dat de kracht der
Kerk in deze eeuw school allereerst in haar
vele, uitnemende geestelijken, die zich met volle
toewijding aan het werk der Zending gaven; maar
voorts ook juist hierin, dat ze Zendingkerk was,
zich richtend tot en wortel schietend in de inheem-
sche bevolking. Waar één van deze beide factoren
ontbreekt (de geschiedenis van latere eeuwen be-
wijst het telkens weer), blijft de Kerk in Indië een
vrij kwijnend bestaan lijden, komt ze althans niet
als Kerk tot haar recht.

Was ze toendertijd als Kerk van Europeanen blij-
ven bestaan, zoo zou ze zeker al heel weinig be-
teekend hebben, want vooreerst was het getal der
Europeesche bevolking maar zeer gering, maar ten
tweede was vooral het gehalte van die eerste naar
Indië trekkende Europeanen niet al te best. Het
ruw en zedeloos optreden der Portugeezen nam de
bevolking al meer tegen hen in, zoodat de Hollan-
ders in het begin der 17de eeuw zelfs met vreugde
als verlossers werden begroet. Het leven der Wes-
terlingen deed het bestand der Kerk veel kwaad.

Als de zwakheid der Kerk in deze eeuw
moeten we wel vóór alles noemen, wat ook later
de Kerk nog zooveel ellende zou brengen: het stu-
pen op de macht der Overheid; het nauw verbon-
den zijn van politiek en religie. Men zag er gansch
niet tegen op, de heidenen met den sterken arm der
Overheid te dwingen tot het Christendom over te
gaan. Privileges werden toegekend aan degenen,
die Christen werden; straffen werden opgelegd aan
degenen, die het heidendom bevorderden. De Mooij
vertelt in zijn Geschiedenis der Prot. Kerk in Ned-
Indië, I, 14, dat zelfs Xaverius aan den koning
van Portugal schreef: „Ja, ik vraag van Uwe Ma-
jesteit, een plechtigen eed te zweren dat iedere
Gouverneur, die verzuimt ons heilig geloof te ver-
breiden, bij zijn terugkeer in Portugal met jaren-
lange hechtenis gestraft zal worden en zijne be-
zittingen zullen worden gekonfiskeerd en voor wel-
dadige doeleinden verkocht“.

En toen de macht in Indië dan ook overging
van de handen der Portugeezen in die der Hollan-
ders, was het met de Roomsche Kerk als vanzelf
gedaan. De 17de en 18de eeuw behooren in Indië
vrijwel uitsluitend aan het Protestantisme, dat de
Hollanders hier in den vorm der oude Gereformeer-

ontijdigen uitleg? Neen; wel zal Christus straks
den éénen grooten uitleg van Zichzelf geven,
die al Zijn redenen in haar kern verklaart, en het
geheim er van onthult; dat zal zoo straks geschie-
den, als Hij zegt, en zweert, de ware Messias te
zijn. Maar Zijn masjaal, — dien laat Hij
staan; dat is Zijn recht, omdat hij behoorde tot
Zijn ambt. Geen overheid zal ooit Hem kunnen
dwingen tot verloochening van wat Zijn ambtswerk
was.

En dit is nu het element van Christus' actieve
gehoorzaamheid: Hij handhaaft Zijn ma-
sjaal: Jezus zweeg stil.

Wat dit in Zijn proces beteekent, kunnen wij
misschien het gemakkelijkst ons indenken, wan-
neer wij een oogenblik ons afvragen, hoe het zou
gegaan zijn, als Jezus niet gezwegen had, doch
in plaats daarvan haarfijn verteld had, wat Hij
bedoeld had met Zijn masjaal; dat n.l. Zijn li-
chaam de tempel was, dien de menschen breken
zouden, en dien Hij zelf zich in drie dagen weder
op zou richten.

Indien Christus op dit oogenblik, aan deze
menschen, dezen volledige uitleg gegeven had,
dan zou Hij ditmaal geen woord gesproken heb-
ben ter rechter tijd.

Maar de Rechtvaardige Israëls kent tijd en wijze.
Raadselspreuken, en gelijkenissen, worden, om
te beginnen, slechts verklaard, aan wie zijn hart
begeerig open doet; slechts zulk een mensch is
tot hooren in staat. Maar hier, in de vergadering
der Sanhedristen, hier zijn de on-ontvanke-
lijke harten. Hier zijn de vogels, die geen zaaden
pikken op den dorschvloer der gerechtigheid, doch
die azen op verdorvenheden.

Bovendien, wat zouden de gevolgen zijn ge-
weest, als Jezus nu voluit, „vrij uit“, gesproken
had over dit bepaald onderdeel van Zijn profet-
ische rede? Indien Christus in dit beslissend uur
in tegenwoordigheid van al die getuigen naar Zijn
eigen lichaam had gewezen, en gezegd had:
„hier is de ware tempel, breekt dien maar
af, en Ik zal hem in drie dagen restaureren“,
dan zou Jezus onherroepelijk schade hebben gedaan
zoowel aan het Sanhedrin, als aan zichzelf.

Over elk van die een enkel woord.
Aan het Sanhedrin zou Christus door on-
tijdige onthulling van den masjaal schade hebben
toegebracht.

de Kerk brachten. Het Roomsch-Katholicisme werd
eenvoudig verbannen, en den Roomschen de toe-
gang tot Indië ontzegd.

Toch verklaart dit niet alléén de verdwijning
der Roomsche Kerk.

Meer dan eenige Kerk der Reformatie, steunt de
Roomsche Kerk op haar geestelijkheid. Wordt nu
in het begin der 17de eeuw die geestelijkheid ver-
bannen, dan blijkt eigenlijk eerst recht, dat de
kracht der Kerk in de 16de eeuw meer in haar
geestelijkheid, dan in haar leken, de Christenen
uit de heidenen, rustte. Duizenden immers vielen
terug tot den Islam of tot het heidendom; even-
zeer duizenden gingen over tot het Protestantisme.

En ook dit feit wordt pas weer goed verstaan,
als men bedenkt van hoe grooten invloed hierop ge-
weest is het gedrag der Europeanen in Indië: ener-
zijds was het lichtzinnig gedrag der Europeanen
geweest, dat den tegenstand en het opdringen van
den Islam weer ontketend had; anderzijds hadden
de heiden-Christenen zulk een afschuw gekregen
van de levensopenbaring der Europeesche, Room-
sche Christenen, dat ze gemakkelijk te bewegen wa-
ren, deze Kerk los te laten voor een andere, be-
tere, Christelijke Kerk, n.l. de Gereformeerde. Hoe
bedrogen zouden ze echter hier later weer mee
uitkomen, want al spoedig zou blijken dat de ge-
dragingen der Hollandsche Gereformeerden niet veel
beter waren dan die van de Roomsche Portugee-
zen. Toch heeft dit alles er toe meegewerkt, dat
de Roomsche Kerk spoedig en gemakkelijk plaats
maakte voor de Geref. Kerk.

Van beteekenis is de Roomsche Kerk in de 16de
eeuw ongetwijfeld geweest; maar wel moeten we
hier aan toevoegen: van weinig blijvende
beteekenis.

Om haar echter zooveel mogelijk recht te doen,
moeten we hier nu tenslotte nog wel tweeërlei op-
merking aan toevoegen.

En dat is wel allereerst deze, dat nogmaarnan-
weliks een eeuw Zendingdrijven voor een Kerk
maar zeer weinig is; met name in een tijd, toen
de Zendingsmethode nog maar zeer gebrekkig was,
en gemakkelijk niet veel anders dan naam-Christe-
nen maakte.

Men vergeet niet, dat, in het begin, van metho-
disch, stelselmatig arbeiden eigenlijk nog geen spra-
ke was; dat men stond voor de moeilijkheden met
de taal, die eerst na jaren worden overwonnen; dat
men voor het eerst deze volkeren het Christendom
verkondigde.

Maar ten tweede zullen we ook te letten hebben
op een specifiek Roomsche Zendingshouding, die
we vinden tot op den huidigen dag, en die....
veel tijd vraagt, hetgeen de Roomsche Kerk in de
16de eeuw niet gegeven werd.

Want Hij zou dan geprofeteerd hebben, dat het
Sanhedrin voorzeker Zijn gezegend lichaam breken
zou, en den dood over Hem doen komen. Hij zou
getoond hebben, dat dit Hem zelf voor jaren reeds
duidelijk was; dat de ijzeren wil van God, die
daar boven de wolken zit, het alzóó bestuurd had,
en dat het hoog decreet van verkiezing en verwer-
ping, de praedestinatie van dien hoogen God van
louter welbehagen, Hem hiertoe van eeuwigheid
reeds aangewezen had.

Maar dit zou, in deze plaats en op dit uur, een
verkeerde prediking zijn geweest.

Niemand toch heeft met de verborgen dingen
te maken; slechts de geopenbaarde zijn de
maatstaf van ons doen en laten. De verborgen
dingen zijn voor den Heere, en de ge-
openbaarde voor ons en onze kinderen.
En de geopenbaarde dingen, de heilige boe-
ken, de profeten samen, ze gaven duidelijk genoeg
het richtsnoer aan van handel en wandel, ook voor
het Sanhedrin. De openbaring over den Messias was
zóó sufficient geweest, dat, ware zij ge-
hoorzaam, Jezus niet zou gekruisigd zijn door
de oversten der wereld. Daarom zwijgt Christus
over de verborgen dingen; zou Hij wijzer of barm-
hartiger zijn dan God, die door het Woord onder-
wijst? Zou dat barmhartig zijn geweest, als
Christus had gezegd: gij zijt met Mij gepredesti-
neerd tot deze uwe ure? Ach neen, het is verboden,
het zou de hoogste wreedheid zijn, alzóó te spre-
ken. Jeruzalem wordt heden aan Egypte gelijk
(Op. 11:8). Dat weet de Christus. Welnu, hoe
spreekt God tot Egypte? Hoor: de Schrift
zegt wel tot Farao: „hiertoe zijt gij geboren, hiertoe
heb Ik u verwekt, opdat Ik in u Mijn kracht
bewijzen zoude en opdat Mijn naam verkond-
igd worde over de gansche aarde“ (Ex. 9:16,
Rom. 9:17). Maar met dit woord kan elke
farao twee kanten uit. Gods kracht kan
bewezen worden, zoowel in farao's opgang,
als in Zijn ondergang; zoowel in zijn bekeering
als in zijn verharding. En Gods naam kan
over de gansche aarde verkondigd worden, niet
alleen over het graf van een farao heen, maar ook
bij de opneming van een farao in het Vaderhuis.
Nooit geeft God aan eenig mensch een profetie van
diens toekomstig verderf. Praedestinatie is Gods
groote worsteling tegen fatalisme, en de verkon-
diging daarvan is het ook. Want Hij heeft gepre-
destineerd óók tot verantwoordelijkheid.

Nooit wordt iemand aangezegd, dat zijn verderf
volkomen zeker is en dat hij ligt onder het on-

Rome werkt (zoo kunnen we het wel kort zeggen) in de breedte méér dan in de diepte: ze doopt spoedig en gemakkelijk, en vraagt vóór den Doop niet al te veel van heiden of Mohammedaan. Hij behoeft eigenlijk nog geen volledig Christen te zijn, om tot de kerk te worden toegelaten. Hij mag nog heel wat van zijn oude gebruiken en gewoonten bijhouden. Rome vertrouwt, dat dit alles wel in orde komt onder de beademing en invloed van de Kerk. Als de menschen maar eerst in de sfeer der heilige kerk gebracht zijn, en men ze daar maar bij en in houden kan, dan moet het alles vanzelf wel in hen groeien. De sacramenten doen hun werk wel, ook al beseft de nieuw-bekeerde er weinig of niets van. En voor de kracht van haar Kerk vreest Rome daarbij niet, want ze drijft toch, zooals gezegd, meer op haar toegewijde geestelijkheid dan op haar leken. Maar zoo heeft de Roomsche Kerk dan ook tijd, veel tijd, noodig, om haar kerk in de bevolking te zien bezinken. Ze overhaast dit zelf allerminst, maar laat het groeien onder de bedauwing der Kerk. Doch de ontwikkeling van een half-heiden half-Christen tot goed-Roomsch-Christen vraagt dan in den regel ook geslachten. En vóór dit proces zich had kunnen voltooien, werd de Roomsche Kerk verdreven door de Gereformeerde. Ze had geen tijd, om dieper wortel te schieten. Haar Christenen waren nog naam-Christenen.

Zoo is de Kerk in Indië in de 16de eeuw wel van eenige, maar niet van duurzame beteekenis geweest. Haar ontwikkeling werd afgebroken, en kwam in andere banen. A. R.



Ds Kersten over den Heer A. Janse.

De rubricist van „Op en Om Ons Erf” schrijft in „De Bazuin”:

„De Saambinder”, (kerkelijk orgaan van ds Kersten) die maar al te vaak eigen ernst pretendeert ten koste van den christennaam van anderen, schrijft deze week over den Heer A. Janse, hoofd der chr. school te Biggekerke, een terecht onder ons volk almeer erkend werker en denker van goed inzicht in het wezen en den dispgang van calvinistische belijdenis:

In de evangelen is Ingelse krachtadig overtuigd van schuld en zonde en werd hij verwardigd, zijne verlossing door het geloof in Christus te vinden. Hij beschrijft wat hem is ten deel gevallen zeer uitvoerig.

ontwikkelaar oordeel der verhanding. Dit zou het gepredestineerde verantwoordelijkheidsbesef afstompen. Dus zou het de predestinatie breken. Ook zou het te kort doen aan de majesteit van God, die in het Woord roept met „ernstige roeping”, en daarin elk verantwoordelijk stelt voor eigen doen en laten. Het ware overtreding, ook jegens de liefde Gods, die uit te roepen is in de verkondiging van de mogelijkheid van de bekeering. Christus' profetie, dacht gij, dat die voorspelling was? Toekomstvoorspelling? Neen, zij is de uitzending van Gods licht. En dit heeft Hij gedam; in Zijn masjaal heeft het licht zelfs de nieuwsgierigen gelokt; gelijk een wonderbare ster de magiërs lokte naar het vaste Woord. De profetie van Jezus Christus is nooit een zekere divinitie; nooit legt ze daarom iemand onder den suggestieven banvloek van volmaakte, eeuwige, gepredestineerde onvruchtbaarheid, zoolang de God van Christus niet heeft gezegd: uit hem worde geen vrucht meer in der eeuwigheid, en zoolang dit zeggen Gods niet opgenomen is geweest in de groote Rijksafkondigingen, die daar zijn in het openbare Rijksgericht. De profeteerende Christus plaatst ieder voor zichzelf, en vraagt hem zoo, wat hij nu doet met het Woord van Zijnen God.

En daarom zegt Christus niet aan het Sanhedrin, dat Gods Raad dit uur heeft uitgekozen, om het lichaam van den Menschenzoon, dien tempel van den Geest, te breken. De goede Herder ontleent den kwaden herders niet de kans van de bekeering, door bij voorbaat hen van de onmogelijkheid daarvan verzekering te doen bij God. Wel wéét de Christus, dat het Sanhedrin voor Hem, de vervulling van het ware Israël, zijn zal wat eens Assur was in de oogen van Jesaja: de roede, waarmede God slaat, de zaag, waarmede God Israëls boomen velt. Maar, dat het Sanhedrin den kwaden Assyriërs dienst aan den waren, grooten, eenigen Israëliet verrichten zal, dat wordt aan het Sanhedrin niet gepredikt als een fatum, waaraan het onderworpen ligt, opdat de Hooge Raad van Assur, gezeten op den stoel van David en van Mozes, niet zeggen zou: zijn wij gepredestineerd, om Assyriërs te zijn? komt, laat ons dan Assyriërs zijn. Zal het GODS schuld soms wezen, als „de zaag straks poelen gaat tegen dien, die ze trekt?” Zal het voor Christus' rekening komen, als in den oordeelsdag „de roede trotsch is, en zich beroemt, tegen dien, die er mee slaat?” (Jesaja 10:15). Neen, neen, dezen roem zal Christus het Sanhedrin niet gunnen; de theo-

Helaas! deze beschrijving heeft aanleiding gegeven tot de bitterste uitlatingen over het bevindelijk leven van Gods volk. Ik heb hier het oog op de brochure van dhr A. Janse over L. Ingelse. Dit hoofd der Christelijke school te Biggekerke voert bij voortduring een stouten strijd tegen de bevinding en voor het oppervlakkig geloof, waarvan onze dagen vol zijn. Het bevindelijk leven van Gods volk wordt gehaat en aan de knak gesteld, terwijl het gewaand aannemen van de zaligheid zonder ware bevinding van ellende als het echte en gezonde geloof wordt geprezen. Men is o zoo ruim in zijn bevestigingen: „de poort is niet eng”, zoo durft men schrijven. Doch als het Gods ware volk geldt, dan is de poort niet alleen eng, maar zelfs gesloten. Dergelijke schrijvers moeten wel de oogen van honden openen voor de misleiding, die onder Gereformeerde cachet algemeen plaats heeft.

Nu treft het wel heel bijzonder, dat dit moeis te lezen staat in „De Saambinder” van 28 Nov., en dat in „De School m. d. Bijbel” van precies denzelfden dag (duidelijk bewijs dus, dat dhr Janse nog niet heeft kunnen reageren op dit geschrift van „De Saambinder”) dezelfde „lichtvaardige neo-gereformeerde”, dit schrijft (men veroorloof mij een breed citaat):

Maar wee onzer, wanneer de HEERE Zijn aangezicht niet over ons ophelt, maar Zijn Gelaat voor ons verborgt en ons den rug toekent en ons laat wandelen in onze eigen wegen en ons overgeeft aan dien leugengeest, die het lezen der Heilige Schrift vruchteloos maakt. O wee, als de HEERE aan Zijn kerk komt wreken de wrake des Verbonds (Lev. 26:25). Dan komen we om — en onze kindertjes in de wieg en onze kinderen op de scholen en onze grotere jeugd — dan is het al verloren. Dan is het spreken van vrede tot Gods volk en hunne kinderen zoo in het algemeen, door God veroordeeld als valsche profetie en dan zal Hij Zijn hand doen zijn tegen de onderwijzers in de scholen, die zoo spraken van vrede tot kinderen van een vervloekt geslacht. Maar wanneer is dat dan aldus, dat de HEERE de „wrake des Verbonds” wreken zal?

Neen, niet als het volk des Verbonds door dwaling zal gezondigd hebben: (Num. 15:22-25) daar was verzoening voor. Daarvoor geldt de dagelijksche bede: Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.

En ook niet wanneer Gods volk gevallen is en tot den HEERE kermt als David in Psalm 51. Ook daar is de „bloedspreukeling met lysop” voor.

En ook niet als Gods volk is afgedwaald en ver van Gods wet leefde en nu onder de kastijdende hand des HEEREN voor de derde of vierde maal getuchtigd, eindelijk zich bekeert.

Maar dan zal de HEERE de wrake des Verbonds wreken aan Zijn volk en hunne kinderen als ze na de zoveelste maal (lees Lev. 26:14, 18, 21, 23) nog niet zullen hooren om in de wegen des HEEREN te wandelen, om Zijn verbond

dicee van den jongsten dag mag niet op Christus breken. Dies slaat Hij Zijn mantel toe, bedekt Zijn masjaal, legt geen randseilen uit, aan wie ze toch misbruiken, en houdt, — o groote genade, — en houdt ook dit bedorven college aan zijn wettigen naam. Hij zegt niet tot het Sanhedrin: „gij zijt gepredestineerd tot de groote, acute, tempelverwoesting”; doch Hij zegt enkel maar: „Ik houd U aan Uw taak: Uw roeping is een tempelwacht te zijn”. En Hij zegt niet tot Israëls uitgelezen ouden: „gij zijt toch Assyriërs, in slagorde tegen den Zoon gesteld in Gods groot heilal”, neen, Hij houdt hen bij hun naam en zegt dus enkel: „gij zijt Israël, daarom wil ik u zeggen, dat ik de Messias ben; en weet nu, wat gij met Hem doen wilt”. En zoo laat Christus de verantwoordelijkheid ten volle rusten op den Hoogen Raad. Hij gehoorzaamt den predestineerenden God in Zijn volstrekte zwijgen: want dit is beven voor den God, die in verkiezing is: God laten doen, laten doen, wat Gods is. Zoo dwingt Christus Zijn rechters, de verborgen dingen voor den Heere te laten en de geopenbaarde voor zich te nemen.

Daarom is het zwijgen van Christus tegenover het Sanhedrin een volmaakte openbaring van het recht. Neen, neen, Hij wordt niet graag het struikelblok, waarover zij gaan vallen. Een „onvoorzichtige” uitlating — hoe belachelijk is hier onze arme taal — één voorbarige exegese van den nog niet eens tekst-critisch vastgestelden masjaal, — en Jezus zou buiten Zijn ambt om het Sanhedrin de verdoemenis verkondigd hebben. Dat is te zeggen: Hij zou buiten Zijn ambt om een struikelblok geweest zijn op hun weg. Want over de volmaakte zekerheid van zijn eigen predestinatie tot verdoemenis, komt in de wereld niemand heen. Maar deze zekerheid geeft God dan ook aan niemand.

Nu is het Christus' majesteit geweest, dat Hij op den weg, dien alle menschen en alle duivelen met struikelblokken bezaaien, en dien zij met aanstoots-steenen plaveien, geen enkel struikelblok aan eenig mensch heeft in den weg gelegd. Christus heeft met geen enkelen aanstootssteen gespeeld. Hij heeft er niet één gelegd. Hij heeft genoeg gehad, meer dan genoeg, aan Zijn ontzaglijk ambt: gezet te zijn tot een val en tot een opstanding veler in Israël. Hij was zoo verzadigd van dat ambt, dat Hij geen enkel gezagig spel er mee gespeeld heeft in Zijn dagen van zonneschijn, noch een vermetel spel in los geworpen woorden, toen stieren en bokken op Hem aandronden.

te houden van hun kant. Als het is zooals in Jer. 6:29....

Dan zal er van geen vrede sprake zijn.

Maar dan juist is het de tijd der valsche profeten.

Dan spreken ze van „Vrede! vrede!” in de kerk en in de school — als God spreekt van „uitroeien”;

Als Hij in toorn over Jeruzalem spreekt: Ik zal van u uitroeien den rechtvaardigen en den goddelooze (Ezech. 21:3) dan zeggen zij: Vrede voor Jeruzalem. Maar het is niet het woord der HEEREN, maar uit hun human hart, dat ieder „beste” wenscht.

Zouden zij ook niet?

Maar wanneer daar „kerkvolk” is — en wanneer daar een schoolbevolking is — die den HEERE niet vreezen en zich niet onttien om dingen die Gods toorn gaande maken schaanloos te bedrijven — en als daar dienaren in het ambt en onderwijzers zijn, die de zonde bij Gods volk en hunne kinderen niet haten, maar slechts gebruiken als welkome gelegenheid om „Evangelisch” te spreken en meenen, dat deze „zonde” gemakkelijk achter den rug geworpen kan worden in onze zee van vergeetelheid — indien daar zulke toestanden zijn, dan mogen de valsche profeten het zich voor gezegd houden, dat de HEERE Zijn hand tegen hen stellen zal.

Maar wee dan ook dat „kerkvolk” en die „schoolklassen” en de kinderen van dat volk — want dan is er geen vrede te wachten, maar het zwaard.

En als dan Gods oordeelen komen over ons, dan komen ook de rechtvaardigen in grooten nood. Toen deze periode in Israël aanbrak werd Jesaja in stukken gezaagd, Jeremia huilt op de puinhooien en werd in Egypte gesleengd, Ezechiël leed smartelijk om zijn volk. Daniël was „hovelings” bij Nebukadnezar, Baruch kon zijn levensideaal niet vinden (Jer. 45:5) en Ebed-Melech was in groote angst om zijn leven (Jer. 39:17).

Mocht toch de kerk — en ook de scholen — Gods Verbond heilig houden, daarin dat Gods volk — en hun kinderen — in de wegen des HEEREN leeren wandelen en de zonde in alken vorm haten en vlieden.

Er is in onzen tijd een sterke strooming, die de goddeloozen zalig spreekt — die den rechtvaardigen het oordeel predikt, waar de HEERE het niet doet — en den Dostojewski-mensch rechtvaardigt die het Verbond ontheiligt; terwijl God in Zijn Woord dezen vervloekt.

Wachten wij ons voor deze profeten die ijdelheid zijn. Zij zonden kerk en school rijp maken voor de „wrake des Verbonds”.

Wat dunkt U, is dit nu „licht” brood? Of „veronderstelde wedergeboorte”? Of iets anders van de gezegde „misleiding”?

Integendeel, hier is een ernst aan het woord, die juist aan het verbond, dat onverzwakt door den heer Janse gehandhaafd wordt (en wie hem kent,

gen, de „wilde beesten” van Jeruzalem. En dus heeft Hij gezweigen. Om straks te rechter tijd te spreken. Noch door Zijn spreken, noch door Zijn zwijgen; noch door een valschen uitleg, noch door een onzijdigen uitleg; noch door tekst en uitleg tegenover elkander te plaatsen, noch door tekst en uitleg uit elkaar te rukken, heeft de Heiland den steen gelegd. Hij was DE steen; en dit was Hem genoeg, het was Hem zwaarigheid genoeg. Hij heeft Zijn rechters recht gedaan.

En door hun recht te doen, heeft Hij hen ook geoordeeld: de masjaal kwam terecht.

Want de masjaal zegt nu tot hen: indien gij den tijd verklaren wilt uit den tijd, en Jezus' woorden wilt ontleiden, zonder die ze spreekt, „wandelt dan in de vlam van het vuur, dat gij ontstoken hebt”.

Want de masjaal is de groote list van den Profet van boven: hij laat de machteloosheid van alle rede-zonder-openbaring aan den lijve ons gevoelen; en wie dan de weldaad van die pijn nog niet gebruiken wil, door met zijn kranke onmedelwaden tot den Geneesmeester van zijn leven nu heen te gaan, die wordt overgelaten aan zichzelf. Alle masjaal roept tot den zachtmoedige, die er maar niet uit kan komen: „Wie is onder u den Heere vreezend? hoorend naar de stem van zijn knecht? die in duisternissen wandelt en geen lichtstraal ziet? — hij vertrouwde op den naam des Heeren en steunde op zijn God!” En zoo roept de masjaal den anderen kant uit, tot de lieden, die liever zich zelf handhaven, zelfs als ze in de netten van den masjaal gevangen liggen: „Ziet, gij allen, die een vuur doet branden en vlammen ontsteekt! wandelt in den gloed van uw vuur en in de vlammen, die gij ontstoken hebt! Van mijne hand geschiedt u dit; in smart zult gij nederliggen!”

En heden is dit laatste oordeel door den zwijgenden en verzwijgenden Christus over het Sanhedrin gekomen. Hij laat den masjaal liggen, waar men er mee wil wezen: in den vicieuze cirkel van een „wereldsche” rede, die weigert, van boven genezen te zijn. Want zaligheid zal alle om den masjaal geschreide tranen afwissen, alle vragen beantwoorden. Maar een onopgeloste masjaal is de aanvang van het oordeel.

En dit is het oordeel van den zwijgenden Christus over het Jodendom geweest. K. S.

(Slot volgt.)

*) Vertaling Dr. J. Ridderbos, Jesaja, II, Kampen, J. H. Kok, bl. 107, 108.

wis
var
ne
Sac
bes
doe
god
van
ont
god
weg
te
de
C
„De
an
gan
ken
hij
van
een
dit
nie
de
goc
en
w
O
fra
trek
leve
telg
van
hoe
H
van
hoe
„De
tot
Ik
sch
het
bes
telg
blan
gem
eers
te
toel
Jan
te l
taal
dare
sees
in
Chr
Her
sch
ben
van



Huize I
HOE
AMSTERDAM

**TEH
OUDEN**
f 10
Disconlen

J. G. WIEL
Woonverma
Verma

Specialiteit
BOTER, ME
en FIJNE
Alle bestell
dig mogelijk
Melk onder
van Melkcon

Drogister
Ge
H. de Keijser
Tel
levert U alle
CALAN, ZIEP
SCHOON
Telefonis
direct uit

Mingaars' Wijn
Odantr. 19, b
Speciaal ad
Wijnen, voor
steed worde
voor 100 de
dean. Lever
partijen. Bes
zorgd.